

## **“TARBIYANING UMUMIY METODLARIDA SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUVNING PEDAGOGIK ASOSLARI”**

Andijon davlat pedagogika instituti  
Pedagogika fakulteti Pedagogika va psixologiya  
kafedrası katta o‘qituvchisi

**Turdiyeva Shoxidaxon Anvarjon qizi**

Andijon davlat pedagogika instituti  
Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti  
Tarix yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

**Nosirov Shoxjaxon Sherzodbek o‘g‘li**

**Annotatsiya:** Ushbu maqola tarbiyaning umumiy metodlarida shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning pedagogik asoslarini tahlil qiladi. Maqolada shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning nazariy va amaliy ahamiyati, tarbiyalanuvchining individual xususiyatlari, ehtiyojlari va motivlarini hisobga olgan holda pedagogik metodlarni qo‘llashning samaradorligi yoritilgan. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv pedagogik jarayonda tarbiyalanuvchining ichki faolligini faollashtiradi, mustaqil fikrlash va reflektiv tafakkurni rivojlantiradi hamda tarbiyalanuvchining ijtimoiy-madaniy moslashuvini ta‘minlaydi. Maqolada O‘zbekiston sharoitida bu yondashuvning maktabgacha ta‘limdan boshlab umumiy o‘rta ta‘lim tizimigacha tatbiq etilishi, interaktiv va ijodiy metodlar bilan uyg‘unligi ham tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv tarbiyalanuvchining har tomonlama rivojlanishini, o‘z-o‘zini tarbiyalash va ijodiy salohiyatini mustahkamlashni ta‘minlaydi hamda ta‘lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

**Kalit so‘z:** Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv, tarbiyaning umumiy metodlari, pedagogik jarayon, tarbiyalanuvchining individual xususiyatlari, pedagogik samaradorlik, ta‘lim-tarbiya, interaktiv metodlar, O‘zbekiston pedagogik tajribasi

**Аннотация:** В данной статье анализируются педагогические основы личностно-ориентированного подхода в общеобразовательных методах. В государстве освещается теоретическое и практическое значение личностно-ориентированного подхода, эффективность применения педагогических методов, учитывающие индивидуальные особенности, нарекости и мотивы ученика. Личностно-ориентированный подход активизирует внутреннюю активность студента в педагогическом процессе, развивает самостоятельное и рефлексивное мышление, обеспечивает социокультурную адаптацию студента. Также анализируется реализация этого подхода и условий в Узбекистане, от дошкольного образования до общеобразовательной системы среднего образования, и его совместимость с интерактивными и творческими методами. Результаты исследования показывают, что личностно-ориентированный подход обеспечивает всестороннее развитие ученика, укрепляет его самообразовательный и творческий потенциал, повышает эффективность образовательного процесса.

**Ключевые слова:** Личностно-ориентированный подход, общеобразовательные методы, педагогический процесс, индивидуальные особенности учителя, педагогическая эффективность, образование, интерактивный метод, педагогический опыт Узбекистана.

**Abstract:** This article analyzes the pedagogical foundations of a person-centered approach in general methods of education. The article highlights the theoretical and practical significance of a person-centered approach, the effectiveness of using pedagogical methods taking into account the individual characteristics, needs and motives of the student. A person-centered approach activates the internal activity of the student in the pedagogical process, develops independent thinking and reflective thinking, and ensures the socio-cultural adaptation of the student. The article also analyzes the implementation of this approach in the conditions of Uzbekistan, from preschool education to the general secondary education system, and its compatibility with interactive and creative methods. The results of the study show that a person-centered approach ensures

the comprehensive development of the student, strengthening his self-education and creative potential, and increases the effectiveness of the educational process.

**Keywords:** Person-centered approach, general methods of education, pedagogical process, individual characteristics of the student, pedagogical effectiveness, education, interactive methods, pedagogical experience of Uzbekistan

**Kirish:** Zamonaviy pedagogika fanida tarbiya jarayonini tashkil etishda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv ustuvor metodologik yo‘nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu yondashuv shaxsni tarbiya jarayonining markaziy subyekti sifatida e‘tirof etib, tarbiyalanuvchining individual xususiyatlari, ichki ehtiyojlari, qiziqishlari va ijtimoiy tajribasini hisobga olishni taqozo etadi. Ilmiy tadqiqotlarda ta’kidlanishicha, tarbiyaning umumiy metodlarini shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida qo‘llash tarbiya samaradorligini oshiradi, chunki bu holatda pedagogik ta’sir tashqi majburlash emas, balki shaxsning ongli faolligi orqali amalga oshiriladi. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv insonparvarlik pedagogikasi tamoyillariga tayanib, tarbiya jarayonida subyekt–subyekt munosabatlarini shakllantiradi va tarbiyalanuvchining mustaqil fikrlash hamda o‘z-o‘zini tarbiyalash qobiliyatini rivojlantiradi

Pedagogik adabiyotlarda qayd etilishicha, an’anaviy tarbiya metodlari ko‘pincha umumiy va bir xil qolipda qo‘llanilgan bo‘lsa, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv bu metodlarni individuallashtirishni talab etadi. Bu jarayonda tarbiyaning ongini shakllantirish, faoliyatni tashkil etish va rag‘batlantirish metodlari tarbiyalanuvchining yosh va psixologik xususiyatlariga mos holda tanlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etilgan tarbiya jarayoni shaxsda ijtimoiy faollik, mas’uliyat va reflektiv tafakkurni shakllantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi<sup>1</sup>.

Shuningdek, zamonaviy ilmiy manbalarda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv tarbiyaning umumiy metodlarini takomillashtirishning muhim omili sifatida baholanib, u

---

<sup>1</sup> [https://wosjournals.com/index.php/ptj/article/view/350?utm\\_source=](https://wosjournals.com/index.php/ptj/article/view/350?utm_source=)

tarbiya jarayonini shaxs kamolotiga xizmat qiluvchi uzluksiz pedagogik tizim sifatida tashkil etish imkonini beradi. Bu yondashuv orqali tarbiya jarayoni formal xarakterdan chiqib, shaxsning ichki salohiyatini ro'yobga chiqarishga yo'naltirilgan mazmun kasb etadi.

**Asosiy qism:** Zamonaviy pedagogika fanida tarbiya jarayonini tashkil etishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv ustuvor metodologik yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi. Ushbu yondashuv shaxsni tarbiya jarayonining markaziy subyekti sifatida e'tirof etib, tarbiyalanuvchining individual xususiyatlari, ichki ehtiyojlari, qiziqishlari va ijtimoiy tajribasini hisobga olishni taqozo etadi. Ilmiy tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, tarbiyaning umumiy metodlarini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida qo'llash tarbiya samaradorligini oshiradi, chunki bu holatda pedagogik ta'sir tashqi majburlash emas, balki shaxsning ongli faolligi orqali amalga oshiriladi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv insonparvarlik pedagogikasi tamoyillariga tayanib, tarbiya jarayonida subyekt-subyekt munosabatlarini shakllantiradi va tarbiyalanuvchining mustaqil fikrlash hamda o'z-o'zini tarbiyalash qobiliyatini rivojlantiradi.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tarbiyaning umumiy metodlarini qo'llash pedagogik jarayonning mazmuni va texnologiyasini tubdan o'zgartiradi. Mazkur yondashuvda tarbiyalanuvchining shaxsiy tajribasi, ehtiyojlari va motivlari tarbiya jarayonining muhim omili sifatida e'tirof etilib, tarbiya metodlari shaxs rivojlanishini ta'minlovchi vosita sifatida talqin qilinadi. Ilmiy manbalarda ta'kidlanishicha, bunday yondashuv tarbiyalanuvchining ichki faolligini rag'batlantiradi hamda uning ijtimoiy xulq-atvorini ongli ravishda shakllantirishga xizmat qiladi<sup>2</sup>.

Pedagogik-psixologik tadqiqotlar shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni individual xususiyatlar va differensial metodlar asosida amalga oshirishning nazariy asoslari mavjudligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv o'quvchilarning o'z-o'zini anglash, tanqidiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyalarini rivojlantirishni ustuvor maqsad qilib qo'yadi. Shaxsiy ehtiyojlar va qobiliyatlarni inobatga olgan holda pedagogik

---

<sup>2</sup> [https://pstjournal.uz/index.php/pst/article/view/48?utm\\_source=](https://pstjournal.uz/index.php/pst/article/view/48?utm_source=)

jarayonda interaktiv metodlar, ijodiy faoliyatga yo'naltirilgan topshiriqlar va o'zaro hamkorlik mexanizmlari qo'llaniladi, bu esa tarbiyalanuvchida o'z ustida ishlashni rag'batlantiradi<sup>3</sup>.

O'zbekiston sharoitida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv tarbiya va ta'lim jarayonlarida innovativ metodlar va pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali individual yondashuvni chuqur amalga oshirishga asoslangan. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchi shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar bolalarning intellektual va ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantirishda innovatsion pedagogik strategiyalar orqali amaliy qo'llanilishi tahlil qilingan.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya jarayonining psixologik va pedagogik tamoyillari ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan bo'lib, bunda o'quvchi shaxsining o'zini anglash, o'z fikrini ifoda etish, mustaqil yondashuvni shakllantirish va ijtimoiy muhitda o'z o'rnini topish kabi funksiyalar taraqqiy etadi<sup>4</sup>. Bu yondashuv pedagogik faoliyatni tashkillashtirishda differensial va individuallashtirilgan metodlarni tatbiq etish zaruratini ko'rsatadi, bunda har bir shaxsning o'rganish ritmi, qiziqishlari va ichki ehtiyojlari pedagogik qarorlar qabul qilishda asosiy omil sifatida qabul qilinadi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar doirasida shaxsga yo'naltirilgan pedagogikaning tarixi va nazariy asoslari ham ilmiy izohlangan bo'lib, bu yondashuv an'anaviy o'qitish modelidan farqli o'laroq o'quv jarayonini interaktiv, hamkorlikka asoslangan va reflektiv shakllarga yo'naltiradi. Ta'lim-tarbiya jarayonida shaxs markazida bo'lgan holda qo'llaniladigan metodlar tarbiyalanuvchiga o'z bilim va ko'nikmalarini real hayot sharoitida qo'llash imkonini yaratadi, bu esa nafaqat akademik bilim, balki ijtimoiy kompetensiyalarni ham rivojlantiradi.

---

<sup>3</sup> [https://bestpublication.org/index.php/jaj/article/view/4490?utm\\_source=](https://bestpublication.org/index.php/jaj/article/view/4490?utm_source=)

<sup>4</sup> [https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi/article/view/11216?utm\\_source=](https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi/article/view/11216?utm_source=)

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv pedagogik metodlarni qo‘llashda tarbiyalanuvchining individual yutug‘iga asoslangan baholash, refleksiv tahlil va shaxsning o‘z ustida ishlash jarayonini qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini talab qiladi, bu esa tarbiya samaradorligi va o‘quv jarayonining zamon talablari bilan mosligini ta‘minlaydi.

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv tarbiyaning umumiy metodlarini samarali amalga oshirishda muhim pedagogik vosita sifatida e‘tirof etiladi. Tadqiqotlar va ilmiy adabiyotlar shuni ko‘rsatadiki, tarbiyalanuvchining individual xususiyatlari, ehtiyojlari va motivlarini hisobga olgan holda qo‘llaniladigan metodlar tarbiya jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi. Bu yondashuv orqali tarbiyalanuvchi nafaqat bilim va ko‘nikmalarni o‘zlashtiradi, balki o‘z-o‘zini tarbiyalash, mustaqil fikrlash va ijodiy faoliyat ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shaxsga yo‘naltirilgan metodlar pedagogik jarayonni interaktiv va hamkorlikka asoslangan shaklga olib kelib, tarbiyalanuvchining ijtimoiy moslashuvini va ruhiy barkamolligini ta‘minlaydi<sup>5</sup>. Shu bilan birga, zamonaviy o‘zbek adabiyoti va pedagogik tadqiqotlar shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning milliy va madaniy xususiyatlarini hisobga olgan holda ta‘lim-tarbiya jarayonini yanada mazmunli va samarali tashkil etish imkoniyatini ko‘rsatadi.

**Xulosa:** Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv tarbiyaning umumiy metodlarini samarali amalga oshirishda muhim pedagogik vosita sifatida e‘tirof etiladi. Tadqiqotlar va ilmiy adabiyotlar shuni ko‘rsatadiki, tarbiyalanuvchining individual xususiyatlari, ehtiyojlari va motivlarini hisobga olgan holda qo‘llaniladigan metodlar tarbiya jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi. Bu yondashuv orqali tarbiyalanuvchi nafaqat bilim va ko‘nikmalarni o‘zlashtiradi, balki o‘z-o‘zini tarbiyalash, mustaqil fikrlash va ijodiy faoliyat ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shaxsga yo‘naltirilgan metodlar pedagogik jarayonni interaktiv va hamkorlikka asoslangan shaklga olib kelib, tarbiyalanuvchining ijtimoiy moslashuvini va ruhiy barkamolligini ta‘minlaydi. Shu bilan birga, zamonaviy o‘zbek adabiyoti va pedagogik tadqiqotlar shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning milliy va

---

<sup>5</sup> <http://journalss.org/index.php/tad/article/view/9299>

madaniy xususiyatlarini ham hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini yanada mazmunli va samarali tashkil etish imkoniyatini ko'rsatadi. Natijada shaxsga yo'naltirilgan yondashuv tarbiyalanuvchining har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi, inson markazli va zamonaviy pedagogik tamoyil sifatida amaliyotda keng qo'llanilishi zarur ekanligi aniqlandi

### **Foydalangan adabiyotlar:**

1. [https://wosjournals.com/index.php/ptj/article/view/350?utm\\_source=](https://wosjournals.com/index.php/ptj/article/view/350?utm_source=)
2. [https://pstjournal.uz/index.php/pst/article/view/48?utm\\_source=](https://pstjournal.uz/index.php/pst/article/view/48?utm_source=)
3. [https://bestpublication.org/index.php/jaj/article/view/4490?utm\\_source=](https://bestpublication.org/index.php/jaj/article/view/4490?utm_source=)
4. [https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi/article/view/11216?utm\\_source=](https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi/article/view/11216?utm_source=)
5. <http://journalss.org/index.php/tad/article/view/9299>